

VOL 4. ISSUE 9

JOURNAL OF CONTEMPORARY WORLD STUDIES

zenodo

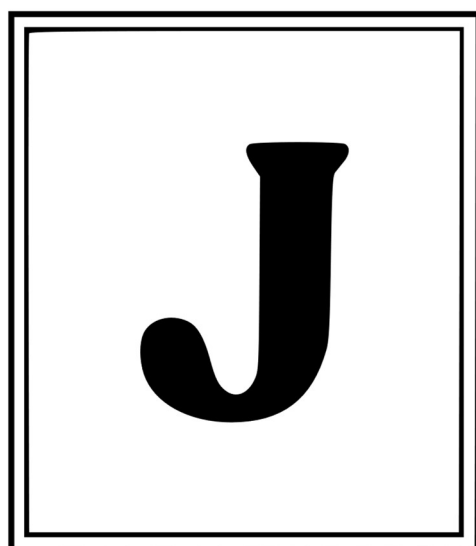
OpenAIRE | EXPLORE

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN:
3030-3311

VOLUME | 4 ISSUE | 9 | APRIL | 2026

JCWS

O‘ZBEKISTONDA “YASHIL IQTISODIYOT PRINSIPLARI” VA EKALOGIK AUDIT VA ISTIQLOL RIVOJLANISHNI TADBIQ ETISH

G‘ulomova Diyora Olimjon qizi

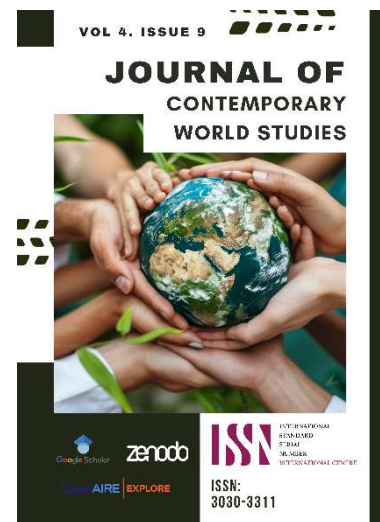
International School of finance technology And science instituti “Buxgalteriya hisobi” kafedrası o‘qituvchisi
e-mail: diyora.gulomova02@gmail.com

ANNOTATION:

Davlat ekalogik auditioning metodologik masalalarini ko‘rib chiqildi. Atrof muhitining global buzilish oqibatlarini bartaraf etishda hamda O‘zbekiston Respublikasida tabiiy resurslarni saqlash va ulardan foydalanishda ekalogik auditning roli.

KEYWORDS:

Audit, ekalogik audit, ekalogik auditning maqsadlari, ekalogik auditor, atrof-muxit auditni tashkil etish, ekalogik auditni tashkil etish bo‘yicha takliflar, ekalogik auditni o‘tkazish bo‘yicha tavsiyalar.

April 28, 2026,
Published Date:
April 30, 2026

Journal Website:

<https://d-pressa.com/index.php/jcws/>

License

This work is licensed under a
[Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Bugungi kunda butun dunyoda ekologik o'zgarishlar ro'y bermoqda. Mamlakatimizda 2025-yil "Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil iqtisodiyot yili" deb belgilanib, 280 ta chora-tadbirlardan iborat Davlat dasturi qabul qilindi. Bugun butun jahon hamjamiyati "yashil iqtisodiyot" sari harakat qilish modelini tanladi. Mamlakatimiz ushbu modelni qanday tanlab, hayotga tatbiq etayotganini inobatga olgan holda, Davlat dasturida ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish, shuningdek, "yashil iqtisodiyot"ga ustuvor ahamiyat berilgan. Nega butun dunyo an'anaviy iqtisodiyotdan voz kechib, "yashil iqtisodiyot" sari intilmoqda? An'anaviy iqtisodiyotda energiya tabiiy resurslarni iste'mol qilishdan olinadi. Gaz, neft, ko'mir, suv kabi tabiiy resurslar tugab bormoqda. Agar an'anaviy iqtisodiyot bilan davom etsak, tabiiy resurslarimiz tugaydi. Bundan tashqari, ko'mir va neft mahsulotlarini yoqish natijasida atmosferaga issiqxona gazlari va turli xil zaharli moddalar chiqariladi. Shu bois butun dunyo mamlakatlari asosiy manbasi muqobil energiya hisoblangan "yashil iqtisodiyot"ga o'tishni tanlamoqda. Ular qayta tiklanadigan va ekologik toza bo'lgan quyosh va shamol energiyasidan foydalanishni boshlaydilar. O'zbekistonning "yashil iqtisodiyot" modeliga o'tishi islohotlarimizni jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuviga, ya'ni moslashuviga xizmat qiladi. Jahon Savdo Tashkilotiga a'zo bo'lishga intilayotgan ekanmiz, uning talablaridan biri ham "yashil iqtisodiyot"ga o'tishdir.

Milliy iqtisodiyot taraqqiyotining yangi bosqichi sharoitida audit asosiy o'rin tutadi. O'zbekistonda ekologik audit izchil rivojlanmoqda. 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida belgilangan ekologik xavfsizlikni

ta'minlash, aholi turmush sharoitini yaxshilash bo'yicha ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish va boshqa vazifalarni hal etish maqsadida quyidagilar qabul qilindi: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi faoliyatini tashkil etishni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi va "2017-yilda chiqindilar bilan bog'liq ishlarni tubdan takomillashtirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorlari, Prezidentning 2024-yil 5-iyundagi "O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o'tishda milliy shaffoflik tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-213-son qarori qabul qilindi.

Iqlim o'zgarishi bo'yicha Parij kelishuvining 13-moddasida mamlakatlar tomonidan issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish va iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda erishilgan yutuqlarni doimiy ravishda baholash uchun shaffoflikni oshirish nazarda tutilgan. Buning uchun issiqxona gazlari emissiyasi bo'yicha monitoring va hisobot natijalari, shuningdek, iqlim o'zgarishiga moslashish jarayonlari to'g'risidagi ma'lumotlar shaffoflik tizimi orqali jamoatchilikka e'lon qilinishini talab qiladi.

Prezidentning 2022-yil 2-dekabrda "O'zbekiston Respublikasini 2030-yilga qadar "yashil" iqtisodiyotga o'tishga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-436-son qarorida issiqxona gazlari chiqindilarini milliy miqyosda monitoring qilish, hisobot berish va tekshirishning shaffoflik tizimini yaratish va rivojlantirish nazarda tutilgan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori bilan O'zbekiston Respublikasida "yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha ochiqlik milliy tizimini joriy etish konsepsiyasi" tasdiqlandi.

2024-yil 1-dekabrdan "Milliy shaffoflik tizimi" onlayn-platformasini ishga tushirish va uni "Yashil iqtisodiyot" onlayn platformasi bilan integratsiyalash rejalashtirilgan.

O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha chora-tadbirlarni muvofiqlashtirish bo'yicha idoralararo kengashning yangilangan tarkibi tasdiqlandi.

Mamlakatning iqtisodiy rivojlanish istiqbollarini atrof-muhit muammolari va insonning atrof-muhitga ta'siridan alohida ko'rib chiqish mumkin emas. Bundan tashqari, atrof-muhitni muhofaza qilish harakatlarining samaradorligi har doim ham sarflangan sa'y-harakatlarga mos kelmaydi. O'zbekiston iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan tarkibiy o'zgarishlarda asosiy e'tibor tabiiy resurslardan foydalanish ko'lamini va atrof-muhitning ifloslanish darajasiga qaratildi. Shu munosabat bilan hozirgi vaqtda ekologik qarorlarni qabul qilishning iqtisodiy jihatlari, ya'ni ekologik va iqtisodiy siyosatning integratsiyasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekistonning xalqaro ekologik xavfsizlik tizimiga integratsiyalashuvi, atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish sohasidagi qonunchilik talablarining kuchaytirilishi mamlakatimizning barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashning asosiy vositalaridan biriga aylanib borayotgan auditning yangi yo'nalishi – ekologik auditni rivojlantirish zarurligini ta'kidlamokda. Mutaxassislarining fikricha, ekologik audit biznes va butun real iqtisodiyot uchun investitsiya jozibadorligi va samaradorligini oshirish vositasi sifatida

milliy ekologik xavfsizlik masalalarini hal qilishga yordam beradi. Iqtisodiyotni liberallashtirish sharoitida ekologik muammolarni milliy miqyosda hal etish zarurati ortib bormoqda.

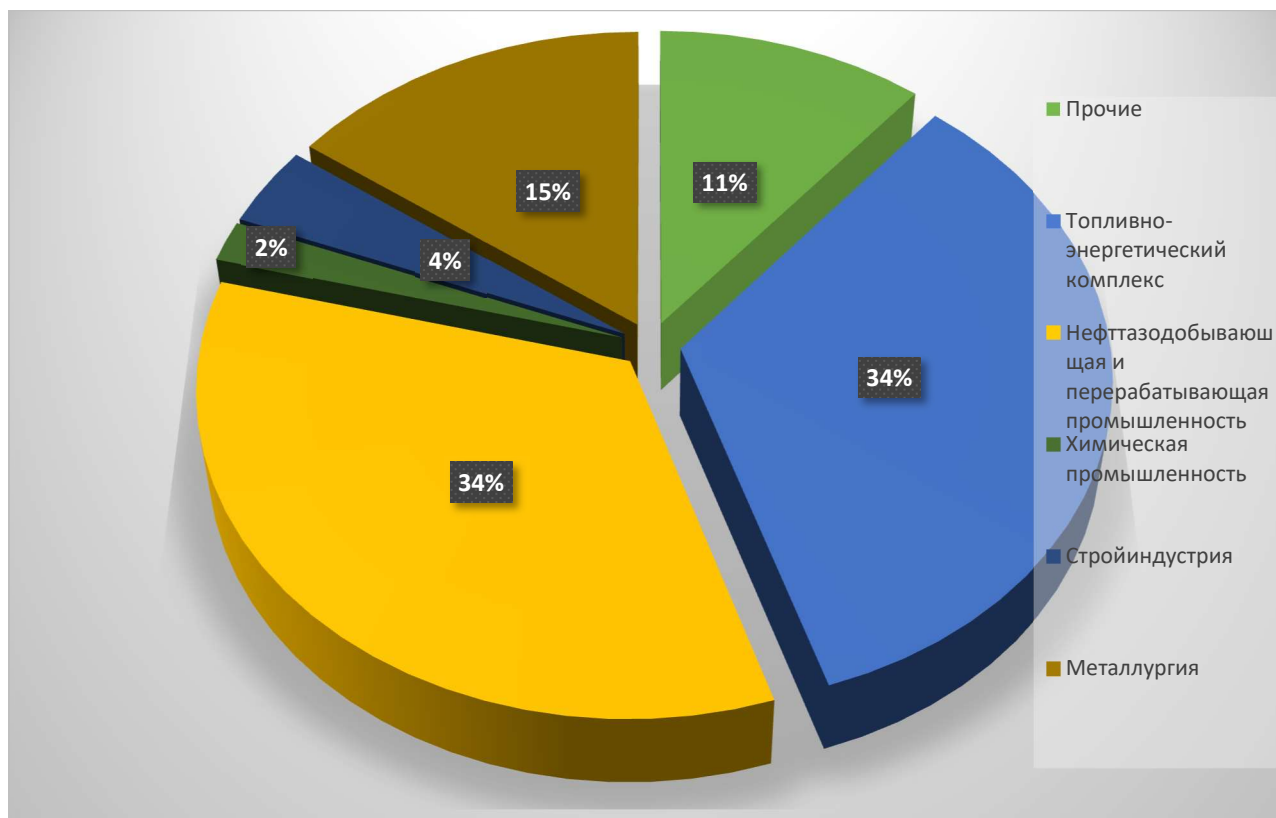
Hozirgi iqtisodiy sharoitda atrof-muhitni oqilona boshqarish atrof-muhitni muhofaza qilish talablariga rioya qilgan holda tabiiy resurslardan kompleks, tejamkor foydalanish orqali jamiyatning kelajakdagi ehtiyojlarini kafolatlaydi. Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish oldida turgan ko'plab vazifalar qatorida bugungi va kelajak avlodlar ehtiyojlarini qondirish uchun qulay atrof-muhit va tabiiy resurs salohiyatini asrab-avaylash ayniqsa dolzarb bo'lib qoldi. Qo'shimcha ekologik xarajatlar hisobiga yalpi milliy mahsulotning o'sishiga olib kelishi kutilayotgan texnologik va tabiatni talab qiluvchi rivojlanish tendensiyalarining davom etishi O'zbekistonning ekologik va iqtisodiy xavfsizligi uchun nihoyatda nomaqbuldir.

Mustaqillikka erishgandan so'ng respublikada ham statsionar manbalardan, ham barcha transport turlaridan ifloslantiruvchi moddalar chiqindilarini kamaytirish tendentsiyasi kuzatilmoqda. Bu sanoat korxonalari tarkibiga ekologik toza ishlab chiqarish usullari va atrof-muhitni muhofaza qilishning zarur choralarini joriy etish bilan bog'liq. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti raisligida 2018-yil 2-fevral kuni O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasining yig'ilishida mamlakatimizda ekologik vaziyatni yaxshilash, atrof-muhitni muhofaza qilish borasidagi ishlar tahlil qilindi. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi zimmasiga mamlakatimiz hududlarida ekologik vaziyatni yaxshilash, jumladan, maishiy chiqindilarni yig'ish, saqlash, tashish, utilizatsiya qilish va qayta ishlash

bo'yicha keng ko'lamli vazifalar qo'yildi. 2017-2021-yillarda maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni tubdan takomillashtirish bo'yicha kompleks dastur qabul qilinib, uni amalga oshirish uchun aniq moliyalashtirish manbalari belgilandi.

Stasionar manbalardan atmosferaga chiqarilayotgan chiqindilar umumiy

hajmining 34 foizi mamlakatimiz yoqilg'i-energetika majmuasiga, 34 foizi neft va gaz qazib olish va qayta ishlash sanoatiga, 15 foizi rangli metallurgiyaga, 4 foizi qurilish sanoatiga, 2 foizi kimyo sanoatiga va 11 foizi boshqa tarmoqlarga to'g'ri keladi.

1-rasm. O'zbekiston Respublikasida atmosfera havosining ifloslanishida sanoat tarmoqlarining ulushi.

Ekologiya vazirligi tomonidan jamoatchilik ekologik nazoratiga nomzodlar uchun ixtisoslashtirilgan treninglar o'tkazish rejalashtirilmoqda. Bu Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 24-fevraldagi "Jamoatchilik ekologiya inspektorlari to'g'risidagi nizomni tasdiqlash to'g'risida"gi 101-son qarorida belgilab qo'yilgan.6 Nizomda jamoatchilik ekologik nazoratini amalga oshirish tartibi, maqomi, vazifalari, huquq va majburiyatlari belgilab berilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi fuqarosi bo'lgan va 18 yoshga

to'lgan shaxslar ekologiya inspektori bo'lishi mumkin. Atrof-muhit inspektori maqomini olish uchun nomzodlar info@eco.gov.uz elektron manziliga murojaat qilish orqali ixtisoslashtirilgan tayyorgarlikdan o'tishlari kerak. Yakuniy imtihon natijalariga ko'ra nomzodlarga Ekologiya vazirligining hududiy organlarining sertifikatini va Ekologiya vazirligining elektron raqamli imzosi (QR-kod) bilan tasdiqlangan ekologiya inspektori sertifikatini beriladi. Ekologik inspektor sertifikatini va guvohnomasi uch yil

muddatga amal qiladi, shundan so'ng nomzod qayta tayyorlashdan o'tishi kerak.

Ekologik inspektor tomonidan atrof-muhitni muhofaza qilish va atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risidagi qonun hujjatlari buzilganligini aniqlaganligi va zarur choralar ko'rilgani asosida unga Ekologiya jamg'armasi mablag'lari hisobidan quyidagi tartibda mukofot beriladi:

- daraxtlar, butalar, boshqa o'simliklar va ko'chatlarni qonunga xilof ravishda kesish, ildizi bilan sug'orish, shikastlash, yo'q qilish yoki qayta ekish uchun – huquqbuzardan undirilgan mablag'lar hisobidan 1 BRV (340 000 so'm) miqdorida;

- ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish sohasidagi boshqa huquqbuzarliklar uchun — huquqbuzarga solinadigan jarimaning o'n besh foizi miqdorida. Bunda o'n besh foiz jarimaning besh foizi Davlat ekologiya inspeksiyasi inspektorini mukofotlashga yo'naltiriladi..

Ekologiya vazirligining hududiy boshqarmalari taklifiga binoan ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiatni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish sohasida alohida tashabbus ko'rsatgan ekologiya inspektorlari "Tabiat himoyachisi" ko'krak nishoni bilan taqdirlanishi mumkin.

Mazkur lavozim O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 31-maydagi "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasini o'zgartirish hamda vakolatli davlat organi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-81-son qarori ijrosini ta'minlash maqsadida tashkil etilmoqda. Ushbu lavozim ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida jamoatchilik nazoratini tashkil etish va fuqarolarning bu boradagi faolligini oshirishga qaratilgan.

Ekologik audit – O'zbekiston Respublikasining "Atrof-muhitni baholash to'g'risida"gi Qonunida, "Ekologik audit to'g'risida"gi nizomda va boshqa qonun hujjatlarida belgilangan tartibda va shartlarda auditorlar (auditorlik tashkilotlari) tomonidan faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi boshqa ob'ektlar faoliyatini mustaqil ekologik ekspertizadan o'tkazish. Ekologik auditning maqsadlari quyidagilardan iborat:обеспечение экологической безопасности организации;

- Tashkilotning ekologik faoliyatini baholash;

- Iqtisodiy va boshqa faoliyat natijasida atrof-muhitga zararli ta'sir qilish xavfini kamaytirish yo'llari va vositalarini aniqlash;

- Tashkilot tomonidan ekologik to'lovlarni hisoblash va to'lashning to'g'riligini aniqlash;

- Tashkilotning ekologik faoliyatini yaxshilash zaruratini aniqlash;

- ishlab chiqarish, xo'jalik va boshqa faoliyatining ekologik talablarga muvofiqligini aniqlash;

- Yangi ishlab chiqarish texnologiyalari va uskunalarini qo'llash zarurligini aniqlash.

Atrof-muhit auditi Kanada, Buyuk Britaniya, Shvetsiya, AQSH, Niderlandiya va boshqa sanoati rivojlangan mamlakatlarda keng tarqaldi. 1984 yilda AQSh Atrof-muhitni muhofaza qilish agentligi federal agentliklar uchun audit tizimini ishlab chiqdi, bu esa bir necha o'nlab federal agentliklarning o'zlarining ekologik audit dasturlarini ishlab chiqishlariga olib keldi. 1985 yilda AQSh Energetika Departamentining Atrof-muhit auditi va tartibga solish boshqarmasi o'zining asosiy ob'ektlarida audit o'tkazdi. Masalan, NASA bu maqsadda tashqi maslahatchilarni jalb qildi.

Buyuk Britaniya (1974) va Italiyadagi (1976) kimyo zavodlarida sodir bo'lgan yirik baxtsiz hodisalardan so'ng, 1982 yilda ekologik audit bo'yicha EEC Direktivasi qabul qilindi. Frantsiyada ekologik auditning joriy etilishi ishlab chiqarish xavfsizligini tekshirish va hokimiyat organlariga xavflarni baholash va xavfsizlik choralari amalga oshirishda yordam berish uchun mo'ljallangan edi. Norvegiyada auditning maqsadi an'anaviy sanoat tekshiruvlarini to'ldirib, davlat va xususiy sektorda ekologik ko'rsatkichlarni mustahkamlash edi. Ekologik audit ko'chmas mulkni sotib olish yoki topshirish jarayonida o'tkazila boshlandi. Qo'shma Shtatlarda atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha tekshiruvlar qoidabuzar korxona (kompaniya) va Atrof-muhitni muhofaza qilish milliy agentligi (EPA) o'rtasida o'zining ekologik dasturini amalga oshirish yoki uning atrof-muhit qonunchiligiga rioya qilmasligi bilan bog'liq ziddiyat holatlarida joriy etilgan. Takroriy buzilish holatlarida majburiy tekshiruvlar qo'llaniladi.

Ixtisoslashtirilgan ekologik auditlar mahsulotning xavfliligini baholash, chiqindilarni minimallashtirish, mehnatni muhofaza qilish va xavfsizlik, sanoat gigienasi, muayyan tabiiy muhitning ifloslanishini nazorat qilish va boshqalar kabi muammolarni hal qilish uchun o'tkaziladi. Salomatlik, xavfsizlik va atrof-muhit auditi ham keng qo'llaniladi. Atrof-muhit va ijtimoiy xavf va ta'sirlarni baholash va boshqarish mijozlar tomonidan o'z loyihalarini boshqarishda qo'llaniladigan kengroq protseduralar majmuasining bir qismidir. Ushbu protseduralar ushbu loyihalarni muvaffaqiyatli va barqaror amalga oshirish uchun zarurdir. Ishlash standarti investitsiya hayoti davomida atrof-muhit va ijtimoiy ko'rsatkichlarni (shu jumladan mehnat, sog'liq va xavfsizlik) boshqarish muhimligini ta'kidlaydi. Samarali baholash

va boshqarish tizimi ekologik va ijtimoiy ko'rsatkichlarni doimiy ravishda yaxshilash imkonini beradi va iqtisodiy, moliyaviy, ijtimoiy va ekologik natijalarni yaxshilashga olib kelishi mumkin.

O'zbekistonda 2020-yil 26-dekabrda Qonunchilik palatasi tomonidan "Atrof-muhit auditi to'g'risida"gi qonun qabul qilingan va 2021-yil 12-martda Senat tomonidan ma'qullangan. Ekologik audit – bu ekologik auditorlik tashkiloti tomonidan atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan texnik foydalanish qoidalariga rioya etilishini aniqlash maqsadida ekologik auditorlik tashkilotining xo'jalik va boshqa faoliyatini tizimli, hujjatlashtirilgan, mustaqil baholashdir.

Ekologik audit ixtiyoriy yoki majburiy bo'lishi mumkin.

Atrof-muhitga ta'sir qilish xavfi past yoki ahamiyatsiz (mahalliy) bo'lgan ekologik audit o'tkaziladigan sub'ektlar uchun ekologik audit ixtiyoriy asosda o'tkaziladi.

Atrof-muhitga ta'sir qilish xavfi yuqori yoki o'rtacha deb tasniflangan ekologik auditorlik sub'ektlari har yili majburiy ekologik auditdan o'tkaziladi.

Atrof-muhitga ta'sir qilish xavfi darajasidan kelib chiqqan holda faoliyat turlari ro'yxati O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi.

Ixtiyoriy ekologik auditlar ekologik audit mijozining tashabbusi bilan amalga oshiriladi.

Majburiy ekologik audit ekologik audit subyektining atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish sohasidagi barcha faoliyati uchun o'tkaziladi.

Ekologik auditorlik tashkilotlari O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Davlat xizmatlari agentligida davlat ro'yxatidan o'tkazilishi kerak.

Ekologik audit xizmatlarini ko'rsatish to'g'risidagi shartnoma ekologik auditorlik tashkiloti fuqarolik javobgarligini sug'urtalash polisiga ega bo'lgan taqdirdagina tuziladi.

Ekologik audit tadbirkorlik yoki boshqa faoliyat egasining qarori bilan amalga oshiriladi. Ekologik audit mijoz hisobidan amalga oshiriladi.

Ekologik audit o'tkazish muddati mijoz va ekologik audit tashkiloti o'rtasida tuzilgan shartnoma bilan belgilanadi.

Ekologik audit o'tkazilayotgan sub'ektning to'liq tahlili shartnomada belgilangan muddatlarda yakunlanishi, mijozga xolis va har tomonlama xulosa (hisobot) taqdim etilishi kerak.

Buyurtmachining ekologik audit ob'ektlarini kompleks tekshirish ekologik auditorlik tashkilotining ekologik auditori tomonidan amalga oshiriladi. Shartnoma tuzilgandan so'ng, ekologik auditorlik tashkiloti auditning bosqichlarini ko'rsatgan va zarur tadbirlarni ko'rsatgan holda ekologik audit rejasini ishlab chiqadi va mijoz bilan kelishib oladi.

Shartnoma bo'yicha ekologik auditni o'tkazishda ekologik auditorlik tashkilotlari "Ekologik va ijtimoiy standartlar (ESS1-ESS10)" xalqaro audit standartlarini qo'llashlari mumkin. Ekologik audit doirasida auditorlik tashkilotlari quyidagilarni belgilaydilar:

- xo'jalik yurituvchi sub'yektning majmualari, sexlari, uchastkalari, bo'linmalari va boshqa ob'ektlarida atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish sohasidagi texnik jihatdan tartibga solish sohasidagi qonunchilik va normativ hujjatlar talablariga rioya etilishi;

- tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilish, ekologik xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan davlat va boshqa ekologik dasturlarni amalga oshirish;

- atrof-muhitning ifloslanishiga, mavjud tabiiy resurslardan noratsional foydalanishga olib kelishi mumkin bo'lgan, fuqarolarning hayoti va sog'lig'iga tahdid soladigan holatlar;

- tasdiqlangan ekologik standartlarning mavjudligi va ularning atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishni tartibga soluvchi qonun hujjatlari va texnik reglamentlarga muvofiqligi;

- tabiiy resurslarni boshqarish va yer qa'ridan foydalanishga ruxsat beruvchi hujjatlarda belgilangan standartlarga, shuningdek atrof-muhitga ta'sir qilish standartlariga muvofiqligi;

- atrof-muhitga chiqindi va chiqindilardan ifloslantiruvchi moddalarni olib tashlash uchun o'lchov vositalari, asboblari, jihozlar va qurilmalarning mavjudligi, aniqligi va samaradorligi;

- monitoring ma'lumotlarining ishonchiligi, buxgalteriya hisobi, atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish masalalari bo'yicha belgilangan hisobotlarni tayyorlash va kompensatsiya to'lovlarini to'lash.

Ekologik auditorlik tashkiloti mijozga ob'ektiv va har tomonlama xulosa (hisobot) taqdim etish uchun ekologik audit ob'ektining atrof-muhitni muhofaza qilish faoliyati bilan bog'liq boshqa materiallarni ham ko'rib chiqishi mumkin. Ekologik auditorlik tashkiloti sub'ekt faoliyatining ekologik talablarga muvofiqligini aniqlash uchun zarur bo'lgan o'lchovlarni, namunalarni to'plashni va tahlil qilishni amalga oshiradi. O'lchovlar, namunalar olish va tahlil qilish vakolatli atrof-muhit monitoringi organlari tomonidan belgilangan usullar va standartlarga muvofiq amalga oshirilishi kerak.

Ekologik auditorlik tashkiloti ob'ektning atrof-muhitga ta'sirini davlat ekologik ekspertizasi uchun belgilangan

talablarga muvofiq baholaydi. Ekologik audit natijalari bo'yicha xulosa shaklida hisobot tuziladi.

1. 2025-yil O'zbekistonda "Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil iqtisodiyot yili" deb e'lon qilindi. Atrof-muhit auditing xalqaro standartlari (ESS1-ESS10) asosida milliy ekologik audit standartlarini ishlab chiqish va joriy etish;

2. Atrof-muhitga yetkazilgan zararni qoplash mexanizmlarini tartibga solish uchun "Atrof-muhitga etkazilgan zararni tartibga solish to'g'risida"gi qonunni ishlab chiqish va qabul qilish;

3. Ekologik ta'sir ko'rsatadigan ishlab chiqarishlarda faoliyat yurituvchi tashkilotlar uchun ekologik audit majburiyatlarini joriy etish maqsadida O'zbekiston Ekologik kodeksini ishlab chiqish va qabul qilish;

4. Yashil buxgalteriya amaliyotini va korxona faoliyatidan kelib chiqadigan ekologik xarajatlar va foydalarni aniqlash, hisobga olish va hisobot berish usullarini belgilovchi yashil buxgalteriya hisobi metodologiyasini joriy etish;

5. Yashil buxgalteriya usullarini amalga oshiradigan sub'ektlarni aniqlash, ular taqdim etishi kerak bo'lgan ma'lumotlar va hisobot talablari.

6. Investorlar va kompaniyalar o'rtasidagi aloqani yaxshilash va barqaror rivojlanish bilan bog'liq global miqyosda taqqoslanadigan, investorlarning axborot ehtiyojlarini qondiradigan qarorlar qabul qilish uchun foydali ma'lumotlarni olish uchun IFRS barqarorlik standartlarini joriy etish.

7. Zamonaviy va xalqaro talablarga asoslangan buxgalteriya tizimini ishlab chiqish, XBRL – sun'iy intellekt (AI) modellari uchun global raqamli hisobot standartini joriy etish.

8. Auditlarni to'liq avtomatlashtirishga ixtisoslashgan

ixtisoslashtirilgan dasturiy ta'minot tizimlarini tahlil qilish va eng maqbul dasturiy ta'minot tizimini joriy etish;

9. O'sib borayotgan investitsiyalar. Kompaniyalar sun'iy intellektning imkoniyatlarini tan olishadi va uni rivojlantirishga faol sarmoya kiritmoqdalar.

Список использованной литературы

1. Выступление президента республики Узбекистан Ш.М.Мирзиёева в Законодательной палате Олий Мажлиса 20 ноября 2024года , <https://www.gazeta.uz/ru/2024/11/20/2025-year/>

2. Указ Президента Республики Узбекистан Шавката Мирзиёева «О стратегии действий по дальнейшему развитию Республики Узбекистан» (Собрание законодательства Республики Узбекистан, 2017 г., № 6, ст. 70) г. Ташкент, 7 февраля 2017 г., № УП-4947, ПП-76 от 30.12.2021.

3. Постановление Президента Республики Узбекистан, от 30.12.2021 г. № ПП-76 "О мерах по охране окружающей среды и организации деятельности государственных органов в сфере экологического контроля".

4. Постановление Президента N ПП-213 от 05.06.2024 г. "О мерах по внедрению национальной системы прозрачности при переходе на "зелёную" экономику в Республике Узбекистан".

5. Постановление Президента N ПП-436 от 2.12.2022 г. "О мерах по повышению эффективности реформ, направленных на переход Республики Узбекистан на "зелёную" экономику до 2030 года.

6. Д.Джалалова, И.Маматрахимов «Экологический аудит как фактор снижения экологических рисков.» Журнал ["BIZNES - ЭКСПЕРТ"](#) 30.06.2018 №6(126).

7. Постановление Кабинета Министров № 101 от 24.02. 2024 года «Об утверждении положения об общественном экологическом инспекторе».

8. Указ Президента Республики Узбекистан N УП-81 от 31.05.2023 года «О мерах по трансформации сферы экологии и охраны окружающей среды и организации деятельности уполномоченного государственного органа»

9. Т.А. Трифонова. Экологический менеджмент. Учебное пособие / ВГУ, Владимир. 2003г. -291 с.

10. Закон «Об экологическом аудите» Принят Законодательной палатой 26 декабря 2020 года, одобрен Сенатом 12 марта 2021 года.